

ΕΚΤΙΣΟ ΛΙΑ ΑΓΡΑΦΙΩΤΗ

Η πολιτική καταπίεση των φιλοδοκροκρατικών δημοσιογράφων στη Μέση Ανατολή και στη Βόρεια Αφρική, οι κατά συρροή δολοφονίες των ρεπόρτερ που συνελήφθησαν στους πολέμους ναρκωτικών στη Λατινική Αμερική, οι επιθέσεις στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας στην Ευρώπη. Η ελευθερία του λόγου έχει εχθρούς σε όλο τον κόσμο προειδοποιεί η Διευθύντρια του Διεθνούς Ινστιτούτου Τύπου (IPI)

ΤΗΣ ALISON BETHEL-MCKENZIE Δημοσιογράφου και Διευθύντριας του Ινστιτούτου Διεθνούς Τύπου στη Βιέννη
Μετάφραση Νάνου Ράπη και Αθηνά Αυγητίδου

Δημοσιογραφία και Ελευθερία του Λόγου: η Παγκόσμια Ισορροπία*

Ενώ η λαϊκή συνείδηση ταυτίζεται με τους πολεμικούς ανταποκριτές που πεθαίνουν σε εμπόλεμες ζώνες που βρίσκονται διεθνώς στο επίκεντρο όπως το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Πακιστάν και, πιο πρόσφατα, η Λιβύη, σε πολλά μέρη, όπως το Μεξικό και η Ονδούρα, υπάρχει ένα άλλο μέτωπο το οποίο δεν προκαλεί λιγότερες αιματοχυσίες.

Πρόκειται για ένα μέτωπο που γεμίζει με πτώματα δημοσιογράφων, των οποίων το όνομα μπορεί να μην εμφανίζεται στις σελίδες της πιο διάσημης εφημερίδας του κόσμου και οι οποίοι μπορεί να μην κάνουν ρεπορτάζ για την πιο γνωστή εκπομπή του κόσμου, αλλά αυτό δεν τους κάνει λιγότερο ήρωες ή αφοσιωμένους στον σκοπό συλλογής πληροφοριών και μετάδοσής τους προκειμένου να

υπηρετήσουν το κοινό συμφέρον σε μια χώρα που αντιμετωπίζει μια πολύ ρεαλιστική, υπερβολικά βίαιη και συχνά θανατηφόρα διαμάχη.

Αποφύγετε τα λάθη. Η σημασία των ειδήσεων και η αξία της αξιόπιστης πληροφορίας έχει υπογραμμισθεί από τα γεγονότα της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, όπου πολλοί άνθρωποι όρθωσαν το ανάστημά τους για να απαιτήσουν δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις παρά την απειλή της φυλάκισης, της βιαιοπραγίας και του θανάτου.

Ο τρόπος με τον οποίο το κάθε καθεστώς προσπάθησε να καταστείλει αυτές τις εξεγέρσεις – μαζικές συλλήψεις, βασανιστήρια, βιαιοπραγίες και στυγνές δολοφονίες – δείχνει την περιφρόνηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και η αποφυγή πληρο-

*Εκφωνήθηκε για πρώτη φορά στο 23ο πανευρωπαϊκό συνέδριο "Times of Change, Media in Change" του δικτύου Eurozine (www.eurozine.com) στις 15 Μαΐου στο Λινζ της Αυστρίας και δημοσιεύεται κατόπιν σχετικής άδειας.

●● Στην Τουρκία, η οποία για μεγάλο διάστημα θεωρούνταν παράδειγμα υγιούς Μουσουλμανικής Δημοκρατίας και η οποία διαδραματίζει ζωτικό συνδετικό ρόλο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, τώρα φαίνεται να φυλακίζονται εκεί περισσότεροι δημοσιογράφοι από οποιαδήποτε άλλη χώρα στον κόσμο (57 και πλέον). ●●

φόρησης σχετικά με τις εξεγέρσεις έχει αποκαλύψει μία καταστροφική ετοιμότητα που δείχνει εμπιστοσύνη στην λογοκρισία και τη βία για την κατάπνιξη της ροής των πληροφοριών και την ελευθερία του τύπου.

Στην μια χώρα μετά την άλλη –Τυνησία, Μπαχρέιν, Ομάν, Λιβύη, Συρία και άλλες- είδαμε σε ποιο σημείο οι κυβερνήσεις έφτασαν προκειμένου να αποκρύψουν στοιχεία σχετικά με το μέγεθος και τις διαφορετικές μορφές των διαδηλώσεων και να εμποδίσουν τη διάδοση πληροφοριών στον ευρύτερο κόσμο για ζητήματα που αφορούσαν τις καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την καταστολή των εξεγέρσεων.

Το σενάριο διαφέρει σε κάθε χώρα, αλλά αναδύεται το ίδιο σχέδιο. Οι ίδιες τακτικές καταστολής χρησιμοποιούνται ξανά και ξανά από τις κυβερνήσεις της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αμερικής και οπουδήποτε στον κόσμο.

Έχουμε δει τις προσπάθειες που έχουν γίνει για τη διακοπή κάθε γέφυρας επικοινωνίας, την παρεμπόδιση εισόδου των ξένων ρεπόρτερ στην εκάστοτε χώρα, ή την εκδίωξή τους, εάν βρίσκονται ήδη σε αυτή. Άλλοι δημοσιογράφοι πάλι τρομοκρατούνται, δέχονται επιθέσεις και φυλακίζονται.

Σε ορισμένες χώρες, το πρώτο βήμα των αρχών είναι η διακοπή κάθε επικοινωνίας με τον έξω κόσμο – κινητά, διαδίκτυο και δορυφορικές αναμεταδόσεις – προκειμένου να αποφευχθεί η διάδοση των πολιτικών μηνυμάτων, πληροφοριών και εικόνων.

Στην Τυνησία, η κυβέρνηση αύξησε τους ελέγχους στο διαδίκτυο. Οι λογαριασμοί ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τα προφίλ κοινωνικών δικτύων παραβιάστηκαν, οι ιστοτοποιι μπλοκαρίστηκαν και τα μπλογκ απενεργοποιήθηκαν. Το φέιςμπουκ, ένα σημαντικό εργαλείο οργάνωσης για τους ακτιβιστές, ενημέρωνε τους ρεπόρτερ ότι στην Τυνησία παραβιάστηκαν λογαριασμοί ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ορισμένοι μπλόγκερ συνελήφθησαν.

Στην Αίγυπτο, οι αρχές ζήτησαν από τους παρόχους υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας να διακόψουν την κάλυψη σε ορισμένες περιοχές. Το Διαδίκτυο διακόπηκε τέλη Ιανουαρίου και οι αρχές

προσπάθησαν να εμποδίσουν την εκπομπή του Αλ Τζαζίρα παρεμβάλλοντας παράσιτα από διάφορους δορυφόρους.

Στη Λιβύη, συγκεκριμένα στην ανατολική της πλευρά, όπου στην εξουσία βρίσκονται οι αντάρτες, οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας συνεχίζουν να μην είναι διαθέσιμες. Το διαδίκτυο, μολονότι δεν θεωρείται θεμελιώδης πλατφόρμα οργάνωσης, έχει κατά ένα τρόπο δώσει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να μοιράζονται εικόνες και ειδήσεις προσπαθώντας να συναγωνιστεί την κρατική τηλεόραση, η οποία παρουσιάζει τα γεγονότα από τη δική της πλευρά. Ωστόσο, η πρόσβαση στο διαδίκτυο έχει πλήρως διακοπεί στην ανατολική πλευρά.

Στη Συρία, εκεί όπου τα περισσότερα διεθνή Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας είναι απαγορευμένα και πολλά που ήδη βρίσκονταν στην χώρα έχουν εκδιωχθεί, τα κινητά μέσω δορυφόρων και τα κοινωνικά δίκτυα παρέχουν έναν από τους ελάχιστους τρόπους με τους οποίους τα κυρίαρχα ξένα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας μπορούν να φτάσουν στις πηγές τους. Ωστόσο, οι τηλεφωνικές γραμμές έχουν κοπεί, όπως και το ηλεκτρικό ρεύμα, γεγονός που δείχνει ότι πρόκειται για μια συντονισμένη προσπάθεια εξάλειψης κάθε μορφής πληροφόρησης με ολόένα πιο βίαια και καταστροφικά μέτρα.

Οι κυβερνήσεις δεν έχουν μόνο προσπαθήσει να αποκόψουν κάθε δίαυλο επικοινωνίας μέσω διαδικτύου αλλά επίσης προσπαθούν να εμποδίσουν τη φυσική παρουσία των ρεπόρτερ στο έδαφος τους, αρνούμενες την είσοδο ή εκδιώκοντάς τους από την χώρα.

Οι δημοσιογράφοι που είχαν τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουν ρεπορτάζ σχετικά με τις εξεγέρσεις, έχουν κατηγορηθεί ότι αντιπροσωπεύουν ένα κακόβουλο «ξένο σχέδιο». Στους ξένους δημοσιογράφους έχει απαγορευθεί η είσοδος σε ορισμένες περιοχές ή τους έχει παρασχεθεί συνοδεία από την κυβέρνηση, με πρόσχημα την ασφάλειά τους.

Ωστόσο, αν και τα μέτρα αυτά είναι καταπιεστικά και απαράδεκτα, δεν μπορούν να συγκριθούν με τις επιθέσεις βίας, τη στέρηση της ελευθερίας ακόμη και με τα βασανιστήρια στα οποία υποβλήθηκαν οι ξένοι και τοπικοί ρεπόρτερ εκεί.

Εκατοντάδες δημοσιογράφοι που κάλυπταν τις διαδηλώσεις και αγωνίζονταν σε αρκετές χώρες έχουν δεχτεί παρενοχλήσεις, ζημιά στον εξοπλισμό τους και ακόμη χειρότερα. Οι οίκοι των

www.eurozine.com

The most important articles on European culture and politics

Eurozine is a netmagazine publishing essays, articles, and interviews on the most pressing issues of our time.

Europe's cultural magazines at your fingertips

Eurozine is the network of Europe's leading cultural journals. It links up and promotes over 100 partner journals, and associated magazines and institutions from all over Europe.

A new transnational public space

By presenting the best articles from the partner magazines in many different languages, Eurozine opens up a new public space for transnational communication and debate.

The best articles from all over Europe at www.eurozine.com

EUROZINE

●● **Στην Τουρκία, μέχρι πρότινος παράδειγμα υγιούς Μουσουλμανικής Δημοκρατίας και με ζωτικό συνδετικό ρόλο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, φυλακίζονται σήμερα οι περισσότεροι δημοσιογράφοι από οποιαδήποτε άλλη χώρα στον κόσμο (57 και πλέον).** ●●

Μέσω Μαζικής Ενημέρωσης έχουν δεχτεί εισβολές και ο εξοπλισμός τους έχει δημευθεί. Οι δημοσιογράφοι έχουν συλληφθεί ή εξοριστεί και ορισμένοι έχουν υποβληθεί σε σωματικά και ψυχολογικά βασανιστήρια.

Από χώρα σε χώρα, βδομάδα σε βδομάδα, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας απειλούνται και διώκονται από αυτούς που έχουν μυστικά να κρύψουν, που θα έκαναν το παν για να κλείσουν τα στόματα του Τύπου και των ανθρώπων. Η εικόνα γίνεται ακόμη πιο θολή όταν διαπιστώνει κανείς ότι αυτό δεν αποτελεί παρά ένα μικρό δείγμα των επιθέσεων που έχουν εξαπολυθεί κατά του Τύπου πρόσφατα.

Η Αμερική το προηγούμενο έτος επρόκειτο να γίνει η πιο επικίνδυνη περιοχή του κόσμου για τους δημοσιογράφους, με το Μεξικό και την Ονδούρα να ευθύνονται για το ένα τέταρτο περίπου των δημοσιογράφων που σκοτώθηκαν συνολικά σε όλο τον κόσμο το 2010. Σύμφωνα με τον Πίνακα Θανάτων (τον περίφημο Death Watch του IPI), η Αμερική, με 32 θανάτους, ευθύνεται για το ένα τρίτο περίπου των 102 δημοσιογράφων που πέθαναν το 2010.

Το προηγούμενο έτος (2009) ήταν το δεύτερο πιο αιματηρό έτος μετά το 1997, όταν στον Πίνακα Θανάτων του IPI ξεκίνησαν να πραγματοποιούνται καταχωρήσεις, και βρέθηκε κάτω μόνο από το 2009, όπου σημειώθηκαν 110 θάνατοι. (Ο Πίνακας Θανάτων του IPI περιλαμβάνει δημοσιογράφους και προσωπικό των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας που σκοπίμως στοχοποιήθηκαν λόγω του επαγγέλματός τους ή συνελήφθησαν κατά την ανταλλαγή πυρών, ενώ κάλυπταν επικίνδυνες αποστολές ή σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια διαφορετικών αποστολών).

Στο Μεξικό, το οποίο παραμένει εγκλωβισμένο σε μια βίαια διαμάχη μεταξύ των καρτέλ ναρκωτικών και των δυνάμεων ασφαλείας, σημειώθηκαν 12 θάνατοι. Στην Ονδούρα, όπου οι αιματοχυσίες έφτασαν στο αποκορύφωμά τους μέχρι την αποπομπή του Προέδρου, Manuel Zelaya το 2009 μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα και την ακόλουθη εκλογή του Porfirio "Pepe" Lobo Sosa ως προέδρου, σημειώθηκαν 10 θάνατοι.

Μόνο στην Ασία σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι, η οποία

χαρακτηρίστηκε ως η πιο επικίνδυνη περιοχή για δημοσιογράφους με 40 θανάτους. Το Πακιστάν, με 16 θανάτους, ήταν η πιο επικίνδυνη χώρα στην Ασία και τον κόσμο γενικότερα για τους δημοσιογράφους το προηγούμενο έτος.

Σχετικά με άλλες περιοχές, 15 δημοσιογράφοι σκοτώθηκαν στην Υποσαχάρια Αφρική το 2010, ενώ οκτώ πέθαναν στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική και επτά πέθαναν στην Ευρώπη.

Αν και το προηγούμενο έτος παρουσίασε πτώση ως προς τον αριθμό των νεκρών σε σύγκριση με το 2009, κατά το οποίο σημειώθηκαν περισσότεροι θάνατοι, υπήρξε κατά κάποιο τρόπο χειρότερο επειδή σε κανένα μεγάλο πόλεμο ή ένα μεμονωμένο θανατηφόρο περιστατικό δεν είχε σκοτωθεί τόσο μεγάλος αριθμός ανθρώπων.

Σχεδόν όλοι οι 12 δημοσιογράφοι που σκοτώθηκαν στο Μεξικό το 2010 δολοφονήθηκαν, με μόνο μία βολή – που έκοψε το λάρυγγά τους στα δύο.

Πολλούς, επίσης, τους απήγαγαν και τους βασάνισαν πριν να τους δολοφονήσουν όπως τον Valentin Valdés Espinosa, ένα ρεπόρτερ που εργαζόταν για την καθημερινή εφημερίδα Zcalo Saltillo στη πολιτεία Coahuila. Πάνω στο πτώμα του βρέθηκε ένα σημείωμα που απευθυνόταν προς «όλους» και προειδοποιούσε ότι «αυτό θα συνέβαινε σε όποιον δεν καταλάβαινε».

Στην Ονδούρα και οι 10 δημοσιογράφοι που σκοτώθηκαν, πυροβολήθηκαν, οι περισσότεροι στο αυτοκίνητό τους, την ώρα που έφευγαν από το σπίτι ή τη δουλειά τους. Ο Joseph Hernandez Ochoa, 24, ένα φοιτητής δημοσιογραφίας και πρώην παρουσιαστής ψυχαγωγικής εκπομπής στον ιδιωτικό τηλεοπτικό Σταθμό Canal 51, πυροβολήθηκε πριν από 20 φορές στο στήθος αφού το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαινε μαζί με άλλον δημοσιογράφο πυροβολήθηκε από άνδρες άλλου οχήματος σ' ένα σκοτεινό δρόμο.

Ο αριθμός των νεκρών δείχνει ότι στα τέσσερα από τα πέντε τελευταία έτη είναι καταγεγραμμένοι οι περισσότεροι θάνατοι δημοσιογράφων.

Στην Αμερική, όπως και παντού ανά τον κόσμο, η ατιμωρησία αυτών που δολοφονούν, προσβάλλουν, παρενοχλούν και εκφοβίζουν τους δημοσιογράφους αποτελεί αποδοκιμαστέα νόρμα.

Ακόμη και στην Ευρώπη, όπου οι φιλελεύθερες δημοκρατίες

έχουν παραδοσιακά ως αξία την ελευθερία της έκφρασης του τύπου, καθώς αυτή αποτελεί τη βάση μιας ελεύθερης κοινωνίας, η ελευθερία του λόγου απειλείται.

Στην Ουγγαρία, ένας νέος νόμος σχετικά με τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας έχει τεθεί σε ισχύ, που ουσιαστικά μεταβιβάζει την πλήρη εξουσία και τον έλεγχο των μέσων μαζικής επικοινωνίας στα χέρια της κυβέρνησης.

Οι επικριτικοί έχουν σημειώσει τις διαταγές του νόμου για το περιεχόμενο των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας βασισμένοι σε μάταιες σκέψεις και ανεπαρκείς εγγυήσεις προκειμένου να διασφαλίσουν την ανεξαρτησία και την αντικειμενικότητα του κανονιστικού οργάνου που διατηρεί το δικαίωμα να το εφαρμόσει. Έχουν επίσης παραδεχτεί των σφάλμα του νόμου για τα υπερβολικά πρόστιμα και άλλες διοικητικές κυρώσεις που μπορούν να επιβληθούν στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας: το ευρύ φάσμα που συντονίζει κάθε είδους Μέσο Μαζικής Επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του Τύπου και του Διαδικτύου, οι ανάγκες καταχώρησης για την λειτουργία των παρόχων υπηρεσιών Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας, και η έλλειψη επαρκούς προστασίας των δημοσιογραφικών πηγών.

Στην Ιταλία, τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας έχουν συγκεντρωθεί στα χέρια λίγων και οι δημοσιογράφοι που κατηγορούνται για δυσφήμιση έρχονται αντιμέτωποι με υπέρογκα πρόστιμα ή ακόμη χειρότερα, ποινικές κατηγορίες και την απειλή φυλάκισης.

Στην Τουρκία, μέχρι πρότινος παράδειγμα υγιούς Μουσουλμανικής Δημοκρατίας και με ζωτικό συνδετικό ρόλο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, φυλακίζονται σήμερα οι περισσότεροι δημοσιογράφοι από οποιαδήποτε άλλη χώρα στον κόσμο (57 και πλέον). Οι επόμενοι στην κλίμακα φυλάκισης δημοσιογράφων – το Ιράν και η Κίνα – εκτιμάται ότι το Νοέμβριο του 2010 κρατούσαν μόνο 34 δημοσιογράφους η κάθε μία στην φυλακή.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι πλούσιοι και διάσημοι, εκτός των ισχυρών εταιρειών, φαινομενικά στο όνομα της ιδιωτικής ζωής, μπορούν να χρησιμοποιούν τα μέσα που διαθέτουν για να πείσουν ορισμένους δικαστές να εκδίδουν αυστηρές αποφάσεις που είτε απαγορεύουν στον Τύπο να αναφέρεται σε παρανομίες και υπερβο-

λές είτε αναγνωρίζουν αυτούς που ζητούν αποφάσεις «φίμωσης». Στις αρχές Μαΐου, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Στρασβούργο απέρριψε μια πρόταση εξαναγκασμού των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας να προειδοποιούν τους ανθρώπους κάθε φορά που πρόκειται να δημοσιεύσουν πληροφορίες για την ιδιωτική ζωή τους.

Εντωμεταξύ, το σκάνδαλο υποκλοπής τηλεφωνικών γραμμών που αποσιωπήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο – και ακόλουθων κλήσεων για μεγαλύτερο συντονισμό των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας – δείχνει πώς η καλή δημοσιογραφία και η εγκληματική συμπεριφορά των ρεπόρτερ μπορεί να αποτελέσει μια άλλη σοβαρή απειλή στην Ελευθερία του Τύπου.

Η ερευνητική δημοσιογραφία, που ενσωματώνει τον πλήρη και σημαντικότερο ρόλο του φύλακα του Τύπου στην υπηρεσία του κοινού, θα πρέπει να συνεχίσει να αναπτύσσεται.

Θα πρέπει να παραμείνουμε άγρυπνοι για το καλό των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας εδώ και για το καλό της ελευθερίας των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας σε όλο τον κόσμο.